

Asia: VN/16552/2022

Arviomuistio lautamiesten valintatavasta

Lausunnonantajan lausunto

1. Pitäisikö lautamiesten valintatapaa muuttaa nykyisestä? Miksi?

Juha Nieminen

Laamanni

Viittaan Suomen Maallikkotuomarit ry:n vastaukseen nykyisestä valintatavasta ja siihen liittyviin ja siitä seuraaviin ongelmiin. Valintatapa tulee muuttua.

2. Jos lautamiesten valintatapaa muutetaan, kenen pitäisi nimetä lautamiesehdokkaat? Miksi?

Ks. kohta 6.

3. Pitäisikö lautamiesten mahdollinen rikostausta selvittää ennen kuin heidät voitaisiin nimittää tehtävänsä? Jos, niin kenen pitäisi tällainen selvitys tehdä?

Ehdottomasti pitää selvittää turvallisuusselvityksin. Muutoin ks. kohta 6.

4. Jos lautamiesehdokkaita olisi enemmän kuin lautamiespaikkoja, kenen pitäisi valita lautamiehet asetettujen ehdokkaiden joukosta? Miten valinnan pitäisi tapahtua?

Ks. kohta 6.

5. Jos lautamiesten valintatapaa muutetaan, kenen pitäisi nimittää lautamiehet? Miksi?

Ks. kohta 6.

6. Muita kommentteja arviomuistiosta?

Lautamiesjärjestelmällä on pitkät perinteet ja se on myös käytännössä aikaisemmin toiminut hyvin. Lautamiehet ja herastuomarit ovat olleet kokeneita, sitoutuneita ja valintavasta huolimatta käytännössä riippumattomia. Pienillä paikkakunnilla heillä on ollut hyvä paikallistuntemus. Jo 1980-luvun lopulta alkaen olevan kokemukseni mukaan yhteistyö on ollut pääosin hedelmällistä ja miellyttävää.

Nykyisessä järjestelmässä lautamiehet eivät saa riittävästi kokemusta, mutta siitä huolimatta he toimivat itsenäisesti tuomareina vaativimmissa rikosasioissa, mikä on heidän omankin oikeusturvansa kannalta ongelmallista. Ei ole mielekästä verrata vain kustannusmielessä lautamieskokoonpanoa kolmen tuomarin kokoonpanoon vaativissa rikosasioissa. Lisäksi lautamiesjärjestelmän tavoitteita palvelisi paremmin lautamiesten käyttäminen tavanomaisempien ja yleisempien rikosasioiden kokoonpanoissa.

Lautamiesten tehtävään haku, valintaprosessi taustojen ja motivaation selvittämiseen sekä nimittäminen on tavattoman iso tehtävä. Tuomioistuinlaitos on kokonaisuudessaan aliresursoitu. Joidenkin käräjäoikeuksien osalta tilanne on hyvin huolestuttava. Myös käräjäoikeuksien hallintoa ja muita tukitoimia hoitavan henkilökunnan määrä on riittämätön. Kuten olen useassa yhteydessä huomauttanut, resurssilaskelmien perustuessa saapuneisiin, ratkaistuihin ja vireillä oleviin lainkäyttöasioihin, hallinnon ja muiden tukitoimien vaatimaa henkilöresurssia ei riittävästi huomioida, vaikka tehtävät koko ajan lisääntyvät ja niiden vaatimukset kasvavat. Siten lainkäyttöön myönnettyä henkilöresurssia on valunut ja valuu tukitoimiin ja on pois perustehtävästä lainkäytöstä. Tällaisessa tilanteessa on täysin mahdotonta ajatella, että käräjäoikeuksilla olisi mahdollisuuksia ottaa huolehtiakseen lautamiesten haku- ja valintaprosessista. En myöskään usko, että tähän tehtävään olisi osoitettavissa riittävää lisärahoitusta, kun ei sitä ole ollut perustehtävän hoitamiseksi.

Nieminen Juha
Pohjois-Savon käräjäoikeus